Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
PRIIT PIKAMÄE
prednesené 29. júla 2019 [1]

Vec C-460/18 P

HK
proti

Rade a Európskej komisii

„Odvolanie – Verejná služba – Dôchodky – Pozostalostný dôchodok – Článok 17 prílohy VIII služobného poriadku – Podmienky poskytnutia – Pojem ‚pozostalý manžel' – Podmienka dĺžky manželstva – Nemanželské partnerstvá – Faktický zväzok – Rovnosť zaobchádzania – Proporcionalita – Články 20 a 52 Charty základných práv Európskej únie"

1. Žalobca sa týmto odvolaním domáha zrušenia rozsudku Všeobecného súdu Európskej únie z 3. mája 2018, HK/Komisia (T-574/16, neuverejnený, ďalej len „napadnutý rozsudok", EU:T:2018:252), ktorým bola zamietnutá jeho žaloba pre neplatnosť založená na námietke nezákonnosti článku 17 prílohy VIII služobného poriadku úradníkov Európskej únie (ďalej len „služobný poriadok"), pričom touto žalobou napadol rozhodnutie Komisie, ktorým mu bol na základe tohto ustanovenia odopretý nárok na pozostalostný dôchodok z dôvodu trvania manželstva so zosnulou úradníčkou v dĺžke menej ako jeden rok a z dôvodu nezohľadnenia predchádzajúceho obdobia spoločného života.

2. Okrem klasickej problematiky odôvodnenia rozsudku Všeobecného súdu je prejednávaná vec pre Súdny dvor príležitosťou po prvý raz rozhodnúť o zlučiteľnosti článku 17 prílohy VIII služobného poriadku so všeobecnou zásadou rovnosti zaobchádzania zakotvenou v článku 20 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta") na jednej strane z hľadiska situácie nezosobášených párov a na druhej strane z hľadiska situácie párov, ktoré sú v čase úmrtia manželského partnera, ktorý je úradníkom, zosobášené menej ako rok a ktoré by dosiahli požadovanú dĺžku jedného roka, keby sa zohľadnilo predchádzajúce obdobie spoločného života.

3. Táto otázka, ktorá má nepopierateľný spoločenský rozmer, má zjavne veľký význam pre všetkých úradníkov vo verejnej službe Európskej únie.

1 Jazyk prednesu: francúzština.

I. Právny rámec

4. Služobný poriadok je prílohou nariadenia č. 31 (EHS)/11 (ESAE), ktorým sa stanovuje Služobný poriadok úradníkov a Podmienky zamestnávania ostatných zamestnancov Európskeho hospodárskeho spoločenstva a Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu [*neoficiálny preklad*] [2]. Toto nariadenie bolo viackrát zmenené a doplnené, najmä v roku 2004 nariadením Rady (ES, Euratom) č. 723/2004 z 22. marca 2004, ktorým sa mení a dopĺňa služobný poriadok úradníkov Európskych spoločenstiev a Podmienky zamestnávania ostatných zamestnancov Európskych spoločenstiev [3].

5. Článok 1d služobného poriadku v znení uplatniteľnom v spore stanovuje:

„1. Pri uplatňovaní tohto Služobného poriadku je zakázaná akákoľvek diskriminácia na základe pohlavia, rasy, farby pleti, etnického alebo sociálneho pôvodu, genetických znakov, jazyka, náboženského vyznania alebo viery, politického alebo iného názoru, príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, pôvodu, pracovnej nespôsobilosti, veku, alebo sexuálnej orientácie.

Na účely tohto Služobného poriadku sa mimomanželské [nemanželské – *neoficiálny preklad*] partnerstvá pokladajú za manželstvo, ak sú splnené všetky podmienky uvedené v článku 1 ods. 2 písm. c) prílohy VII.

…

5. Ak osoby, na ktoré sa vzťahuje tento Služobný poriadok, majú pocit krivdy, pretože u nich nebola uplatnená vyššie uvedená zásada rovnakého zaobchádzania, uvedú skutočnosti, z ktorých je možné predpokladať, že došlo k priamej alebo nepriamej diskriminácii, dôkazné bremeno spočíva na inštitúcii, ktorá musí preukázať, že zásada rovnakého zaobchádzania nebola porušená. Toto ustanovenie sa neuplatňuje v disciplinárnych konaniach.

6. Pri rešpektovaní zásady nediskriminácie a zásady proporcionality každé obmedzenie ich uplatňovania musí byť zdôvodnené objektívnymi a dostatočnými dôvodmi a musí byť zamerané na legitímne ciele všeobecného záujmu v rámci personálnej politiky. Týmito cieľmi je možné ospravedlniť predovšetkým dojednanie povinnej vekovej pre odchod do dôchodku a minimálnej vekovej hranice pre čerpanie starobného dôchodku.“

6. Článok 79 prvý odsek služobného poriadku stanovuje:

„Pozostalá manželka [Pozostalý manžel/pozostalá manželka – *neoficiálny preklad*] po úradníkovi alebo bývalom úradníkovi má nárok spôsobom ustanoveným v kapitole 4 prílohy VIII na pozostalostný dôchodok vo výške 60 % zo starobného dôchodku alebo podpory v invalidite, ktorý poberal zosnulý alebo ktorý, bez ohľadu na dĺžku služby alebo vek, by mu bol vyplácaný, keby naň mal nárok v čase svojej smrti.“

7. Článok 1 ods. 1 a 2 prílohy VII služobného poriadku stanovuje:

„1. Príspevok na domácnosť stanoví v základnej výške 170,52 [eura], plus 2 % zo základného platu úradníka.

2. Príspevok na domácnosť sa poskytuje:

a) ženatému úradníkovi/vydatej úradníčke;

2 Ú. v. ES 45, 1962, s. 1385.

3 Ú. v. EÚ L 124, 2004, s. 1; Mim. vyd. 01/002, s. 130.

b) úradníkovi, ktorý je ovdovený, rozvedený, súdne rozlúčený alebo slobodný a má jedno alebo viac nezaopatrených detí v zmysle článku 2 ods. 2 a 3 nižšie;

c) úradníkovi, ktorý je zaregistrovaný ako stály nemanželský partner, ak:

i) dvojica predloží právny dokument, uznaný ako taký členským štátom alebo iným príslušným orgánom členského štátu, potvrdzujúci ich stav ako partnerov v nemanželskom zväzku;

ii) ani jeden z partnerov nie je v manželskom zväzku alebo inom nemanželskom partnerskom vzťahu;

iii) partneri nie sú v žiadnom z nasledujúcich príbuzenských vzťahov: rodič, dieťa, prarodič, vnuk/vnučka, brat, sestra, teta, strýko, synovec, neter, zať, nevesta;

iv) dvojica nemá možnosť v členskom štáte uzavrieť právoplatné manželstvo; na účely tohto bodu sa dvojica pokladá za dvojicu, ktorá má možnosť uzavrieť právoplatné manželstvo, len ak obaja partneri spĺňajú všetky podmienky ustanovené právnymi predpismi členského štátu, ktoré uzatvorenie manželstva takejto dvojice povoľujú;

d) na základe osobitného odôvodneného rozhodnutia menovacieho orgánu, vychádzajúceho z podporných dokumentov, úradníkovi, ktorý síce nespĺňa podmienky stanovené v písm. a), b) a c), no v skutočnosti preberá zodpovednosť za rodinu.“

8. Pokiaľ ide o pozostalostný dôchodok pozostalého manželského partnera, článok 17 prílohy VIII služobného poriadku stanovuje:

„Ak zomrie úradník v jednom z administratívnych postavení uvedených v článku 35 služobného poriadku, pozostalý manžel/pozostalá manželka má nárok, ak dvojica strávila v manželstve aspoň jeden rok v čase jeho úmrtia a pokiaľ článok 1 ods. 1 a článok 22 [prílohy VIII služobného poriadku] neustanovujú inak, na pozostalostný dôchodok rovnajúci sa 60 % starobného dôchodku, ktorý by sa úradníkovi vyplácal, keby splnil požiadavky na priznanie tohto dôchodku v čase svojej smrti bez ohľadu na dĺžku jeho služby alebo jeho vek.

Dĺžka manželstva sa neberie do úvahy, ak sa z manželstva alebo predchádzajúceho manželstva úradníka narodilo jedno alebo viac detí, pod podmienkou, že pozostalý manžel/pozostalá manželka vyživuje alebo vyživovala tieto deti, alebo ak príčinou smrti úradníka bola jeho telesná invalidita alebo choroba, ktorú získal pri plnení svojich povinností alebo v dôsledku úrazu.“

II. Okolnosti predchádzajúce sporu

9. HK, žalobca, a pani N začali spolu žiť v priebehu roku 1994 v meste Liège (Belgicko).

10. Pani N bola úradníčkou Európskej komisie a od 16. mája 2005 bola pridelená do Spoločného výskumného centra (JRC) v meste Sevilla (Španielsko).

11. Keďže žalobca trpel cukrovkou typu II, nemohol pracovať ani študovať a za týchto okolností sa o potreby dvojice starala pani N.

12. Žalobca a pani N sa zosobášili v meste Liège 9. mája 2014.

13. Pani N zomrela 11. apríla 2015.

14. Komisia žalobcu 14. apríla 2015 ústne informovala, že nemá nárok na pozostalostný dôchodok (ďalej len „sporné rozhodnutie“).

15. Dňa 15. júna 2015 podal voči spornému rozhodnutiu sťažnosť.

16. Rozhodnutím z 15. septembra 2015 Komisia túto sťažnosť zamietla z dôvodu nedostatočnej dĺžky trvania manželstva, t. j. menej ako jeden rok, pričom prechádzajúce obdobie spoločného života nemožno zohľadniť na účely dosiahnutia požadovaného trvania.

III. Konanie na Všeobecnom súde a napadnutý rozsudok

17. Podaním doručeným do kancelárie Súdu pre verejnú službu Európskej únie 18. februára 2016 žalobca podal žalobu, ktorou sa domáhal zrušenia sporného rozhodnutia a náhrady utrpenej nemajetkovej ujmy.

18. Podľa článku 3 nariadenia (EÚ, Euratom) 2016/1192 [4] bola táto vec postúpená Všeobecnému súdu Európskej únie v stave, v akom sa nachádzala k 31. augustu 2016.

19. Pokiaľ ide o návrh na zrušenie sporného rozhodnutia, žalobca uplatnil námietku nezákonnosti článku 17 prílohy VIII služobného poriadku založenú na dvoch výhradách, ktoré vychádzajú po prvé zo „svojvoľnej a neprimeranej“ povahy kritéria oprávnenosti nároku na pozostalostný dôchodok a po druhé z diskriminácie založenej na porušení článku 21 Charty základných práv Európskej únie a článku 2 smernice Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolaní [5] (ďalej len „smernica 2000/78“).

20. Všeobecný súd žalobu zamietol v celom rozsahu a uložil HK povinnosť znášať vlastné trovy konania, ako aj nahradiť trovy vynaložené Komisiou.

IV. Návrhy účastníkov konania na Súdnom dvore

21. Dňa 12. júla 2018 žalobca podal proti rozsudku Všeobecného súdu odvolanie, v ktorom navrhuje, aby Súdny dvor:

– vyhlásil odvolanie za prípustné a dôvodné,

– zrušil napadnutý rozsudok,

– rozhodol vo veci v tom zmysle, že vyhovie návrhom žalobcu uplatneným v prvostupňovom konaní vrátane zaviazania žalovanej na náhradu trov konania, alebo subsidiárne

– vrátil vec na rozhodnutie Všeobecnému súdu, pričom trovy odvolacieho konania budú v takom prípade nahradené v súlade s článkom 184 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora.

22. Komisia navrhuje, aby Súdny dvor zamietol odvolanie a zaviazal žalobcu na náhradu celých trov konania.

4 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady zo 6. júla 2016 o prenesení právomoci rozhodovať v prvom stupni v sporoch medzi Európskou úniou a jej zamestnancami na Všeobecný súd (Ú. v. EÚ L 200, 2016, s. 137).

5 Ú. v. ES L 303, 2000, s. 16; Mim. vyd. 05/004, s. 79.

23. Rada Európskej únie, vedľajší účastník konania na podporu návrhov Komisie v prvostupňovom konaní, navrhla uskutočnenie pojednávania na základe článku 76 ods. 3 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora, pričom tomuto návrhu bolo vyhovené.

24. Účastníci konania boli vypočutí na pojednávaní, ktoré sa na Súdnom dvore konalo 8. mája 2019.

V. Právna analýza

25. V rámci tejto analýzy sa mi zdá nevyhnutné zaoberať sa najprv výhradou žalobcu založenou na nedodržaní povinnosti odôvodnenia zo strany Všeobecného súdu, ktorú považujem za dôvodnú a na jej základe navrhujem, aby Súdny dvor zrušil z tohto dôvodu napadnutý rozsudok. Vzhľadom na tento prístup a na splnenie podmienok prenesenia veci na vyšší stupeň následne posúdim prípustnosť a dôvodnosť žaloby, ktorú žalobca podal na Všeobecný súd a ktorou sa domáha zrušenia rozhodnutia Komisie, ktorým mu bol odopretý nárok na pozostalostný dôchodok.

A. O odvolaní

26. Žalobca uvádza na podporu svojho odvolania dva odvolacie dôvody, z ktorých prvý je založený na porušení článku 17 prvého odseku prílohy VIII služobného poriadku, ako aj na nejednoznačnom, nekonzistentnom a zároveň protirečivom odôvodnení napadnutého rozsudku, a druhý na porušení zásady zákazu diskriminácie, ako aj na nedostatočnom odôvodnení napadnutého rozsudku.

27. Zdá sa, že žalobca takto vo svojich dvoch odvolacích dôvodoch mieša výhrady týkajúce sa povinnosti odôvodnenia, ktorú má Všeobecný súd, na jednej strane, a dôvodnosti odôvodnenia napadnutého rozsudku na druhej strane, pričom ide o dve odlišné otázky, ktoré si vyžadujú samostatné preskúmanie.

28. Pokiaľ ide o povinnosť odôvodnenia, treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry musia byť z odôvodnenia napadnutého rozsudku jasne a nepochybne zrejmé úvahy Všeobecného súdu, aby to dotknutým osobám umožnilo zistiť dôvody prijatého rozhodnutia a Súdnemu dvoru vykonať súdne preskúmanie. [6]

29. Otázka, či je odôvodnenie rozsudku Všeobecného súdu protirečivé alebo nedostatočné, predstavuje právnu otázku, ktorá môže byť ako taká uvedená v rámci odvolania. [7] Okrem toho porušenie povinnosti odôvodniť rozsudky Všeobecného súdu je dôvodom týkajúcim sa verejného poriadku, na ktorý musí súd Únie prihliadnuť. [8]

30. Na posúdenie odôvodnenia napadnutého rozsudku je potrebné najprv pripomenúť predmet sporu na Všeobecnom súde, t. j. hlavný návrh na zrušenie sporného rozhodnutia založený na námietke nezákonnosti článku 17 prílohy VIII služobného poriadku, na podporu ktorej boli uvedené dve výhrady, z ktorých prvá bola založená na „svojvoľnej a neprimeranej“ povahe kritéria oprávnenosti nároku na pozostalostný dôchodok a druhá na diskriminácii z dôvodu porušenia článku 21 Charty a článku 2 smernice 2000/78.

6 Pozri najmä rozsudky z 11. júna 2015, EMA/Komisia (C-100/14 P, neuverejnený, EU:C:2015:382, bod 67 a citovaná judikatúra), a z 26. mája 2016, Rose Vision/Komisia (C-224/15 P, EU:C:2016:358, bod 24).

7 Pozri najmä rozsudky z 8. februára 2007, Groupe Danone/Komisia (C-3/06 P, EU:C:2007:88, bod 45), a z 19. decembra 2012, Planet/Komisia (C-314/11 P, EU:C:2012:823, bod 63).

8 Pozri rozsudok z 11. apríla 2013, Mindo/Komisia (C-652/11 P, EU:C:2013:229, bod 30).

31. Tieto dve formálne samostatné výhrady sú v skutočnosti jedinou výhradou týkajúcou sa porušenia zásady rovnosti zaobchádzania,[9] ktorá je teraz zakotvená v článku 20 Charty a ktorá si vyžaduje, aby porovnateľné situácie neboli posudzované rozdielne a aby rozdielne situácie neboli posudzované rovnako, pokiaľ sa také zaobchádzanie neopiera o objektívne dôvody.[10]

32. Rozlišovanie medzi dvoma kategóriami osôb, ktoré sa nachádzajú v porovnateľných situáciách, môže byť objektívne odôvodnené akýmkoľvek legitímnym cieľom, pokiaľ je dotknuté opatrenie primerané a nevyhnutné na dosiahnutie tohto cieľa, čo práve žalobca popiera, keď sa odvoláva na „svojvoľnú a neprimeranú“ povahu podmienky, podľa ktorej musí manželstvo trvať v čase smrti úradníka najmenej jeden rok, aby mohol pozostalý manžel poberať pozostalostný dôchodok.

33. Všeobecný súd však v napadnutom rozsudku len postupne preskúmal obe výhrady, no nedospel k nijakej kvalifikácii, čo podľa môjho názoru spôsobilo, že z odôvodnenia jasne nevyplývajú úvahy Všeobecného súdu.

34. Žalobca v tomto smere tvrdí, že odôvodnenie napadnutého rozsudku je „nejednoznačné, nekonzistentné a protirečivé“. Uvádza najmä, že Všeobecný súd v niektorých bodoch vykladá pojem „manžel“ v tom zmysle, že sa vzťahuje len na manželský zväzok, a zároveň v iných bodoch rozsudku kladie na rovnakú úroveň pojmy „manželstvo“ a „nemanželské partnerstvo“.

35. Treba poukázať na to, že v rámci posúdenia prvej výhrady žalobcu Všeobecný súd uskutočnil výklad pojmu „pozostalý manžel“ a v bode 23 napadnutého rozsudku konštatoval, že ustanovenia článku 17 prvého odseku prílohy VIII služobného poriadku sú jasné a presné a jednoznačne stanovujú podmienky, ktoré treba splniť na to, aby mohol pozostalý manžel poberať pozostalostný dôchodok, t. j. „byť aspoň jeden rok zosobášený so zosnulým úradníkom“.

36. Všeobecný súd tak uskutočnil výlučné pripodobnenie pojmu „manžel“ k manželskému stavu, ktoré opakuje v bodoch 25 a 30[11] s odkazom na bežný zmysel tohto pojmu a v bodoch 27 až 29 z hľadiska univerzálnosti pojmu „manželstvo“ ako istej formy civilného zväzku uznávaného vo všetkých členských štátoch, ktorý zakladá osobitné právne záväzky, a to v protiklade k nemanželskému partnerstvu alebo spolužitiu druha a družky.

37. Je preto prinajmenšom prekvapivé, že v bode 32 napadnutého rozsudku, ktorý navyše predstavuje zhrňujúci bod, je uvedené, že normotvorca Únie nepostupoval svojvoľne, keď obmedzil priznanie tohto dôchodku na civilne zosobášené osoby, „ako aj na registrovaných partnerov, ktorí nemajú možnosť uzavrieť manželstvo“.

38. Z tohto bodu teda jasne vyplýva, že na rozdiel od toho, čo bolo dovtedy uvedené, nárok na pozostalostný dôchodok nie je vyhradený pozostalému manželovi chápanému vo výlučne manželskom zmysle, pričom však Všeobecný súd neuvádza nijaké vysvetlenie, na základe ktorého by bolo možné pochopiť túto informáciu, podľa ktorej v prípade nemanželského partnerstva za určitých podmienok existuje nárok na dôchodok.

9 Výhrada založená na „svojvoľnej a neprimeranej“ povahe je čiastočnou reprodukciou bodu 72 rozsudku z 15. apríla 2010, Gualtieri/Komisia (C-485/08 P, EU:C:2010:188), uvedeného v bode 19 žaloby, ktorý sa týka odpovede Súdneho dvora na posúdenie odvolacieho dôvodu založeného na nedodržaní zásady rovnosti zaobchádzania. Tento postoj k argumentácii žalobcu zastáva Rada (bod 6 vyjadrenia vedľajšieho účastníka konania) a Komisia (bod 2 pripomienok k vyjadreniu Rady ako vedľajšieho účastníka konania).

10 Pozri najmä rozsudky z 5. júna 2008, Wood (C-164/07, EU:C:2008:321, bod 13), a z 19. novembra 2009, Sturgeon a i. (C-402/07 a C-432/07, EU:C:2009:716, bod 48).

11 V bode 31 napadnutého rozsudku Všeobecný súd výslovne uvádza, že pojem „manžel“ sa vzťahuje „výlučne“ na vzťah založený na civilnom manželstve v tradičnom zmysle slova.

39. Je pravda, že v bode 28 napadnutého rozsudku Všeobecný súd uviedol, hoci vyhýbavým spôsobom, že „manželstvo v zásade nie je porovnateľné so spolunažívaním druha a družky alebo s inými faktickými zväzkami“, pričom použitie slovného spojenia „v zásade“ bez ďalšieho spresnenia naznačuje, že vo výnimočných situáciách to môže byť inak.

40. Pokiaľ ide o posúdenie druhej výhrady žalobcu založenej na porušení zásady zákazu diskriminácie, Všeobecný súd v bodoch 48, 51 a 53 napadnutého rozsudku opätovne potvrdzuje výlučnú väzbu medzi pozostalým manželom a manželským stavom, pričom porovnáva situáciu zosnulého úradníka, ktorý žil vo voľnom zväzku, so situáciou úradníka, „ktorý bol zosobášený“.

41. V bode 47 napadnutého rozsudku však Všeobecný súd uvádza, že podmienku priznania nároku na pozostalostný dôchodok tvorí právna povaha väzieb, ktoré spájali zosnulého úradníka „s pozostalým manželom alebo partnerom“, pričom ani tu ďalej nespresňuje zmienku o partnerstve a presnú pôsobnosť tohto pojmu, ktorý sa môže vzťahovať na situáciu zákonného zväzku v oficiálne zaregistrovanom nemanželskom partnerstve, o ktoré ide v bode 32 napadnutého rozsudku, alebo na faktický zväzok, akým je zväzok druha a družky, v ktorom žil žalobca so zosnulou úradníčkou, skôr než sa zosobášili.

42. Komisia tvrdí, že bod 47 treba vykladať z hľadiska použitia spojky „alebo“, ktorá naznačuje samostatné posúdenie oboch uvedených situácií, pričom len prvá z nich, v ktorej existuje manželstvo, zakladá nárok na pozostalostný dôchodok.

43. Tomuto výkladu však protirečí vyššie uvedený bod 32 napadnutého rozsudku.

44. Za týchto okolností sa domnievam, že z odôvodnenia napadnutého rozsudku jasne a zrozumiteľne nevyplývajú úvahy Všeobecného súdu, pokiaľ ide o poberateľov pozostalostného dôchodku, pričom táto situácia je podľa môjho názoru spôsobená neúplným preskúmaním ustanovení služobného poriadku, ktoré sa týkajú otázky priznania nároku na uvedený dôchodok.

45. Všeobecný súd len citoval článok 17 prílohy VIII služobného poriadku a neodkázal na ďalšie relevantné ustanovenia služobného poriadku, konkrétne na článok 79 služobného poriadku, ale aj a predovšetkým na článok 1d ods. 1 druhý pododsek služobného poriadku a na článok 1 ods. 2 prílohy VII služobného poriadku.

46. Článok 1d ods. 1 druhý pododsek služobného poriadku rozširuje výhody a práva vyplývajúce zo služobného poriadku, ktoré sú priznané zosobášeným úradníkom, na všetkých nemanželských partnerov, no prostredníctvom odkazu na článok 1 ods. 2 písm. c) prílohy VII služobného poriadku len na tých, ktorých partnerstvo je oficiálne zaregistrované a ktorí nemajú možnosť uzavrieť manželstvo. [12]

47. Článok 1 ods. 2 písm. c) prílohy VII služobného poriadku v spojení s článkom 17 prílohy VIII služobného poriadku teda rozširuje nárok na pozostalostný dôchodok na dvojice žijúce v oficiálne zaregistrovanom partnerstve, ktoré v niektorých členských štátoch nemajú možnosť uzavrieť manželstvo, pričom ide o páry rovnakého pohlavia.

48. Zdá sa teda, že pojem „pozostalý manžel“ nemožno výlučne pripodobniť k manželskému stavu.

49. Tento kombinovaný výklad relevantných ustanovení služobného poriadku možno vysvetľuje znenie bodu 32 napadnutého rozsudku, podľa ktorého je nárok na pozostalostný dôchodok obmedzený na civilne zosobášené osoby, „ako aj na registrovaných partnerov, ktorí nemajú možnosť uzavrieť manželstvo“, v rozsudku to však nie je uvedené.

12 Článok 1 ods. 2 písm. c) prílohy VII služobného poriadku ďalej stanovuje, že ani jeden z partnerov nemôže byť zosobášený ani zaregistrovaný v inom nemanželskom partnerskom vzťahu a že partnerov nesmú spájať určité príbuzenské vzťahy.

50. Otázka pôsobnosti článku 17 prvého odseku prílohy VIII služobného poriadku, pokiaľ ide o subjekty, na ktoré sa vzťahuje, je však úzko spojená s otázkou porovnateľnosti situácií posudzovaných na účely preskúmania zlučiteľnosti tohto ustanovenia so všeobecnou zásadou rovnosti zaobchádzania.

51. Všeobecný súd v tomto prípade skúma, či je situácia zosnulého úradníka, ktorý žil v stabilnom a dlhodobom voľnom zväzku a svojimi príjmami prispieval na potreby svojho partnera, porovnateľná so situáciou zosnulého úradníka, ktorý bol zosobášený, pričom sa nezaoberá prípadom registrovaných partnerov, ktorí nemajú možnosť uzavrieť manželstvo,[13] ktorý je však spomenutý v bode 32 rozsudku, hoci žalobca poukazoval najmä na porovnateľnosť zákonných zväzkov a faktických zväzkov na podporu svojho tvrdenia o porušení zásady rovnosti zaobchádzania.

52. V dôsledku tejto jedinej kategorizácie a porovnania situácií je ťažko zrozumiteľné aj uvažovanie Všeobecného súdu v súvislosti s výhradou týkajúcou sa „svojvoľnej a neprimeranej“ povahy podmienky najmenej jednoročného trvania manželstva, pričom žalobca bol so zosnulou úradníčkou skutočne zosobášený a nárok na poberanie pozostalostného dôchodku mu bol odopretý z dôvodu, že manželstvo trvalo menej ako jeden rok a že okrem toho nie je možné zohľadniť predchádzajúce obdobie spoločného života.

53. Všeobecný súd sa v bode 35 napadnutého rozsudku obmedzil na konštatovanie, že podmienka minimálneho trvania manželstva v dĺžke jedného roka „nie je neprimeraná na dosiahnutie cieľa boja proti podvodom“,[14] čo nevyhnutne znamená zohľadnenie legitímneho cieľa spočívajúceho v rozlišovaní porovnateľných situácií a preskúmanie primeranosti, nie je však možné pochopiť, ako Všeobecný súd dospel k tomuto záveru len na základe uskutočneného zváženia situácií, ktoré ho viedlo k tvrdeniu, že nie sú porovnateľné.

54. Aj z bodov 35 a 36 napadnutého rozsudku vyplýva nejednoznačné uvažovanie Všeobecného súdu, lebo v prvom z týchto bodov konštatuje primeranosť podmienky jednoročného trvania manželstva na dosiahnutie „cieľa boja proti podvodom“ a v druhom bode dospeje k záveru, že dvojité kritérium civilného manželstva v dĺžke viac ako jeden rok „tak“ nie je ani svojvoľné, ani neprimerané z hľadiska „cieľa sledovaného pozostalostným dôchodkom“.

55. Všeobecný súd sa tak odvoláva na dva odlišné pojmy, a to legitímny cieľ odôvodňujúci rozdielne zaobchádzanie s porovnateľnými situáciami a cieľ pozostalostného dôchodku, vzhľadom na ktorý treba preskúmať, či je situácia dotknutých osôb porovnateľná zo skutkového a právneho hľadiska, pričom však nevysvetľuje príčinnú súvislosť medzi týmito dvoma bodmi, čím v týchto dvoch pojmoch vzniká zmätok.

56. Pokiaľ by Súdny dvor súhlasil s týmto názorom, musel by konštatovať, že Všeobecný súd si nesplnil povinnosť odôvodnenia, lebo nejednoznačné odôvodnenie napadnutého rozsudku žalobcovi neumožňuje pochopiť uvažovanie Všeobecného súdu, pokiaľ ide o tvrdené porušenie zásady rovnosti zaobchádzania, na ktorom je založená námietka nezákonnosti článku 17 prílohy VIII služobného poriadku, a v dôsledku toho mu neumožňuje pochopiť ani zamietnutie žaloby a Súdnemu dvoru uskutočniť v tomto smere súdne preskúmanie.

57. Pre úplnosť chcem okrem toho poukázať na to, že Komisia vo svojom vyjadrení k žalobe navrhla konštatovať neprípustnosť návrhu na zrušenie, pričom sa odvolávala na nezhodu medzi sťažnosťou a žalobou, keďže prvý uvedený dokument nenamieta nezákonnosť článku 17 prílohy VIII služobného poriadku.

13 Táto pripomienka je nezávislá od možnosti rovnakého výsledku testu porovnateľnosti po zahrnutí tejto druhej kategórie osôb.

14 Okrem toho, že výhrada týkajúca sa „svojvoľnej a neprimeranej“ povahy podmienky minimálne jednoročného trvania manželstva je zo svojej podstaty explicitná, žalobca na rozdiel od toho, čo Všeobecný súd uvádza v bode 34 napadnutého rozsudku, v bodoch 14 až 16 svojich pripomienok k vyjadreniu Rady ako vedľajšieho účastníka konania rozvinul kritickú argumentáciu cieľa spočívajúceho v rozlišovaní situácií.

58. Treba však konštatovať, že napadnutý rozsudok na túto argumentáciu nereaguje a ani sa o nej vôbec nezmieňuje.

59. Treba pripomenúť, že v odvolacom konaní je cieľom preskúmania zo strany Súdneho dvora najmä overiť, či Všeobecný súd z právneho hľadiska dostatočne odpovedal na všetky tvrdenia uvedené žalobcom. [15]

60. Súdny dvor tiež rozhodol, že odvolací dôvod založený na nedostatočnej odpovedi Všeobecného súdu na tvrdenia uvedené v prvostupňovom konaní sa v podstate rovná výhrade porušenia povinnosti odôvodnenia, ktorá vyplýva z článku 36 Štatútu Súdneho dvora Európskej únie uplatniteľného na Všeobecný súd na základe článku 53 prvého odseku tohto Štatútu a článku 81 Rokovacieho poriadku Všeobecného súdu, [16] pričom odvolací dôvod založený na porušení tejto povinnosti predstavuje dôvod týkajúci sa verejného poriadku, na ktorý musí súd Únie prihliadnuť, ako som uviedol vyššie.

61. Napadnutý rozsudok je teda postihnutý zjavným nedostatkom odôvodnenia, pokiaľ ide o výhradu neprípustnosti žaloby.

62. V dôsledku toho vzhľadom na dve porušenia povinnosti odôvodnenia zo strany Všeobecného súdu je podľa môjho názoru potrebné zrušiť napadnutý rozsudok, pričom nie je potrebné skúmať hmotnoprávne dôvody, ktoré žalobca uvádza na podporu svojho odvolania.

63. Podľa článku 61 prvého odseku Štatútu Súdneho dvora Európskej únie môže Súdny dvor v prípade zrušenia rozhodnutia Všeobecného súdu buď sám vydať konečné rozhodnutie vo veci, ak to stav konania dovoľuje, alebo môže vec vrátiť na rozhodnutie Všeobecnému súdu.

64. Domnievam sa, že v prejednávanej veci je Súdny dvor schopný rozhodnúť o námietke nezákonnosti článku 17 prílohy VIII služobného poriadku, ktorú žalobca uviedol v prvostupňovom konaní, keďže sa na jednej strane zdá, že opis skutkových okolností potrebný na rozhodnutie je úplný, dostatočný a nie je predmetom nezhôd medzi účastníkmi konania, a na druhej strane jednotlivé prvky sporu boli predmetom kontradiktórneho konania na Všeobecnom súde a Súdnom dvore. Okrem toho treba vziať do úvahy záujem žalobcu na rýchlom vydaní právoplatného rozhodnutia, keďže žiadosť o priznanie pozostalostného dôchodku podal v apríli 2015.

B. O žalobe podanej na Všeobecný súd

65. Predloženie veci na vyšší stupeň znamená, že Súdny dvor rozhodne v spore v stave, v akom o ňom rozhodoval Všeobecný súd, a teda nie je potrebné rozhodnúť o odvolacích dôvodoch ani o námietke neprípustnosti prvého z týchto dôvodov, ktorú vzniesla Rada na pojednávaní.

66. V prvostupňovom konaní žalobca navrhol zrušenie sporného rozhodnutia a „v prípade potreby“ zrušenie rozhodnutia, ktorým bola zamietnutá jeho sťažnosť. V tomto smere treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry návrhy na zrušenie formálne smerujúce proti rozhodnutiu o zamietnutí sťažnosti majú v prípade, že takéto rozhodnutie nemá samostatný obsah, za následok, že Všeobecný súd bude rozhodovať o akte, proti ktorému bola podaná sťažnosť. [17] Keďže rozhodnutie o zamietnutí sťažnosti nemá v prejednávanej veci samostatný obsah, treba vychádzať z toho, že žaloba smeruje proti spornému rozhodnutiu.

15 Pozri v tomto zmysle rozsudky zo 17. decembra 1998, Baustahlgewebe/Komisia (C-185/95 P, EU:C:1998:608, bod 128); z 29. apríla 2004, British Sugar/Komisia (C-359/01 P, EU:C:2004:255, bod 47), a z 28. júna 2005, Dansk Rørindustri a i./Komisia (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, EU:C:2005:408, bod 244).

16 Pozri rozsudok z 20. mája 2010, Gogos/Komisia (C-583/08 P, EU:C:2010:287, bod 29), a uznesenie z 31. marca 2011, EMC Development/Komisia (C-367/10 P, neuverejnené, EU:C:2011:203, bod 46).

17 Pozri rozsudok zo 17. januára 1989, Vainker/Parlament (293/87, EU:C:1989:8, bod 8).

1. O prípustnosti

67. Komisia vo svojom vyjadrení k žalobe navrhla konštatovať neprípustnosť návrhu na zrušenie, pričom sa odvolávala na nezhodu medzi sťažnosťou a žalobou, keďže prvý uvedený dokument nenamieta nezákonnosť článku 17 prílohy VIII služobného poriadku.

68. V tomto smere treba pripomenúť, že pravidlo zhody medzi sťažnosťou v zmysle článku 91 ods. 2 služobného poriadku a následnou žalobou si vyžaduje, aby žalobný dôvod uvedený na súde Únie už bol uvedený v konaní pred podaním žaloby, aby administratíva mohla poznať výhrady, ktoré má dotknutá osoba proti napadnutému rozhodnutiu, inak je žalobný dôvod neprípustný. [18]

69. Z toho vyplýva, že pri žalobách predložených úradníkmi návrhy predložené v konaní pred súdom Únie môžu obsahovať len námietky založené na tom istom dôvode ako námietky uvedené v sťažnosti, pričom tieto námietky možno na súde Únie rozvinúť predložením žalobných dôvodov a tvrdení, ktoré nemusia byť v sťažnosti uvedené, ale s ňou úzko súvisia. [19]

70. Z judikatúry na jednej strane vyplýva, že keďže konanie pred podaním žaloby má neformálny charakter a dotknuté osoby vo všeobecnosti konajú v tomto štádiu bez pomoci právneho zástupcu, administratíva nesmie vykladať sťažnosti reštriktívnym spôsobom, ale musí ich, naopak, preskúmať ústretovo, a na druhej strane, že cieľom článku 91 Služobného poriadku nie je striktne a definitívne vymedzovať prípadnú sporovú fázu, pokiaľ žaloba nemení dôvod ani predmet sťažnosti. [20]

71. V prejednávanej veci je nesporné, že sťažnosť podal iba žalobca a neuviedol v nej námietku nezákonnosti článku 17 prílohy VIII služobného poriadku, pričom sťažnosť napísal po obyčajnom ústnom oznámení odopretia nároku na pozostalostný dôchodok z dôvodu nedostatočnej dĺžky manželstva. V tejto sťažnosti žalobca spochybnil stanovisko Komisie s odvolaním sa na spoločný život so zosnulou úradníčkou počas viac ako 20 rokov ako druh a družka. Za týchto okolností treba vychádzať z toho, že vyššie uvedená námietka nezákonnosti článku z dôvodu porušenia zásady rovnosti zaobchádzania so sťažnosťou dostatočne úzko súvisí.

72. V každom prípade už bolo v rámci výnimky z pravidla zhody rozhodnuté, že námietka nezákonnosti vznesená po prvý raz vo fáze súdneho konania je prípustná. [21]

2. O návrhu na zrušenie rozhodnutia Komisie o odopretí nároku na pozostalostný dôchodok

73. Je nesporné, že žaloba podaná na Všeobecný súd je založená výlučne na námietke nezákonnosti článku 17 prílohy VIII služobného poriadku, ktorej prípustnosť je nepochybná, keďže sporné rozhodnutie vychádza najmä z tohto ustanovenia.

74. Ako som uviedol vyššie, článok 17 prílohy VIII služobného poriadku patrí medzi ustanovenia služobného poriadku, ktoré určujú právny režim pozostalostného dôchodku.

75. Článok 79 služobného poriadku upravuje pre pozostalého manžela úradníka nárok na poberanie takého dôchodku a jeho výšku s výhradou splnenia podmienok uvedených v kapitole 4 prílohy VIII služobného poriadku, do ktorej patrí článok 17, ktorý stanovuje, že manželstvo muselo trvať aspoň jeden rok.

18 Pozri rozsudky z 25. októbra 2013, Komisia/Moschonaki (T-476/11 P, EU:T:2013:557, bod 71), a zo 4. júla 2014, Kimman/Komisia (T-644/11 P, EU:T:2014:613, bod 43).

19 Pozri rozsudok zo 4. júla 2014, Kimman/Komisia (T-644/11 P, EU:T:2014:613, bod 45 a citovaná judikatúra).

20 Pozri rozsudok z 25. októbra 2013, Komisia/Moschonaki (T-476/11 P, EU:T:2013:557, bod 76 a citovaná judikatúra).

21 Rozsudok z 27. októbra 2016, ECB/Cerafogli (T-787/14 P, EU:T:2016:633).

76. Okrem toho článok 1d ods. 1 druhý pododsek služobného poriadku stanovuje, že s nemanželskými partnerstvami sa zaobchádza rovnako ako s manželstvom, pokiaľ sú splnené všetky podmienky uvedené v článku 1 ods. 2 prílohy VII služobného poriadku, pričom dve z nich sa týkajú oficiálne zaregistrovaného partnerstva a nemožnosti uzavrieť civilné manželstvo pre dotknutú dvojicu.

77. Na základe uplatnenia týchto ustanovení pri posudzovaní žiadosti o priznanie pozostalostného dôchodku podanej žalobcom Komisia usúdila, že dotknutý jednotlivec síce skutočne má postavenie pozostalého manžela vzhľadom na to, že bol zosobášený so zosnulou úradníčkou, no podmienka súvisiaca s dĺžkou manželstva splnená nie je. Navyše viac ako 20-ročný spoločný život druha a družky nemožno vziať do úvahy, keďže podmienka pripodobnenia nemanželského partnerstva k manželstvu upravená v článku 1 ods. 2 písm. c) bode iv) prílohy VII služobného poriadku, ktorá spočíva v nemožnosti uzavrieť civilné manželstvo v členskom štáte, nie je splnená.

78. Vzhľadom na rozsah súdneho preskúmania uskutočňovaného Súdnym dvorom treba zdôrazniť, že žalobca Komisii nevytýka, že sa v prejednávanej veci dopustila nesprávneho právneho posúdenia. Tvrdí len, že individuálne zamietavé rozhodnutie Komisie je nezákonné, keďže je založené na norme, ktorá je sama osebe protiprávna.

79. V rámci dvoch formálne odlišných výhrad žalobca v podstate namieta nezákonnosť článku 17 prílohy VIII služobného poriadku v dôsledku porušenia zásady rovnosti zaobchádzania alebo zákazu diskriminácie, pričom žaloba sa v tomto smere odvoláva na článok 21 Charty a článok 2 smernice 2000/78.

80. Článok 21 ods. 1 Charty znie takto:

„Zakazuje sa akákoľvek diskriminácia najmä z dôvodu pohlavia, rasy, farby pleti, etnického alebo sociálneho pôvodu, genetických vlastností, jazyka, náboženstva alebo viery, politického alebo iného zmýšľania, príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, narodenia, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie.“

81. Žalobca neuviedol dôvod diskriminácie, o ktorú ide v prejednávanej veci, no z jeho písomných podaní sa dá vyvodiť, že diskriminácia spočíva v právnej povahe väzby spájajúcej osoby žijúce ako pár, pričom tento pojem nefiguruje na vyššie uvedenom zozname, hoci je pravda, že ten nie je taxatívny, ako potvrdzuje použitie príslovky „najmä“.

82. V každom prípade treba konštatovať, že z úvah uvedených v žalobe, ako aj z pripomienok k vyjadreniu Rady ako vedľajšieho účastníka konania vyplýva, že žalobca jednoznačne spochybňuje zlučiteľnosť článku 17 prílohy VIII služobného poriadku so všeobecnou zásadou rovnosti zaobchádzania. Rovnako Komisia a Rada zasadili svoju obhajobu do všeobecnejšieho kontextu rovnosti zaobchádzania.

83. Dodržiavanie zásady rovnosti zaobchádzania patrí medzi všeobecné zásady práva Únie, ktorých zásadnú povahu zakotvuje článok 20 Charty, ktorej článok 6 ods. 1 ZEÚ priznáva rovnakú právnu silu ako Zmluvám. Ako vyplýva z článku 51 ods. 1 Charty, ustanovenia tejto charty sú určené okrem iného orgánom Únie, ktoré v dôsledku toho majú povinnosť rešpektovať práva, ktoré zakotvuje. [22]

84. V prejednávanej veci žalobca namieta porušenie zásady rovnosti zaobchádzania zakotvenej v článku 20 Charty z dvoch dôvodov.

22 Pozri rozsudok z 19. septembra 2013, Preskúmanie Komisia/Strack (C-579/12 RX-II, EU:C:2013:570, bod 39). Ďalej treba uviesť, že skutočnosť, že žalobca sa odvoláva na smernicu 2000/78, ktorá je vyjadrením zásady rovnosti zaobchádzania v oblasti zamestnania a povolania, je v prejednávanej veci nepodstatná, keďže ide o spor týkajúci sa zákonnosti ustanovenia služobného poriadku.

a) O rozdielnom zaobchádzaní s pármi žijúcimi ako druh a družka

85. Na úvod treba zdôrazniť, že porovnateľnosť situácií sa musí posudzovať s ohľadom na predmet a cieľ aktu Únie, ktorým sa zakladá predmetný rozdiel.[23]

86. Predmetom a cieľom pozostalostného dôchodku upraveného najmä v článku 17 prvom odseku prílohy VIII služobného poriadku je priznať pozostalému manželovi náhradný príjem určený na čiastočnú kompenzáciu straty príjmu zosnulého manžela.[24]

87. Žalobca tvrdí, že dvojica žijúca v stabilnom a dlhodobom zväzku druha a družky s finančnou podporou jedného voči druhému a dvojica, ktorá je zosobášená alebo uzavrela nemanželské partnerstvo, sa nachádzajú v porovnateľných situáciách, pričom odopretie nároku na pozostalostný dôchodok pozostalému druhovi zakladá porušenie zásady rovnosti zaobchádzania.

88. Žalobca v tomto smere uplatňuje prístup k cieľu pozostalostného dôchodku založený na náhľade na dvojicu *ex post*, a nie *ex ante* ako ostatní účastníci konania, ktorý umožňuje konštatovať, že v deň úmrtia jedného z druhov sa pozostalý druh nachádza v úplne rovnakej situácii ako pozostalý manžel, t. j. v situácii osoby, ktorá mala roky úžitok z príjmov svojho druha a náhle o ne príde.

89. Tento výklad redukujúci účel pozostalostného dôchodku, ktorý je úmyselne zameraný na výlučne vecný prístup k situácii posudzovanej len ku dňu úmrtia úradníka, nevyjadruje presné *ratio legis* článku 17 prvého odseku prílohy VIII služobného poriadku.

90. Z tohto ustanovenia v spojení s ďalšími relevantnými ustanoveniami služobného poriadku vyplýva, že priznanie pozostalostného dôchodku nepodlieha podmienkam týkajúcim sa prostriedkov a/alebo majetku, ktoré majú charakterizovať neschopnosť pozostalého manžela zabezpečiť svoje potreby, a tým svedčia o jeho finančnej závislosti od zosnulého.

91. Priznanie uvedeného dôchodku má kompenzovať stratu solidarity vyplývajúcej z právnych záväzkov, ktoré majú osoby tvoriace pár od uzavretia zväzku a ktoré pokračujú v čase. V tomto smere treba poukázať na to, že článok 26 prílohy VIII služobného poriadku stanovuje, že keď pozostalý manžel znova uzavrie manželstvo, stráca nárok na pozostalostný dôchodok, čo by neplatilo, keby tento manžel žil vo vzťahu druha a družky (alebo v registrovanom partnerstve) bez ohľadu na jeho trvanie a stabilitu.

92. Samozrejme, táto solidarita existuje v rámci manželstva, jedinej formy civilného zväzku, ktorá je spoločná pre všetky členské štáty Únie[25] a ktorá z hľadiska svojho obsahuje vykazuje istú univerzálnosť,[26] pričom hlavným cieľom manželstva je usporiadať osobné, vecné a majetkové záväzky manželov počas trvania zväzku. Na tento účel priznáva manželom vzájomné práva a povinnosti, čo sa prejavuje najmä existenciou povinnosti finančnej podpory a/alebo povinnosti prispievať na náklady domácnosti, a tiež ukladá finančnú solidaritu vo vzťahu k tretím osobám, pokiaľ ide o dlhy domácnosti. Manželstvo okrem toho podlieha prísne formálnej registrácii.

93. Uznávanie registrovaného nemanželského partnerstva je síce poznačené rôznorodosťou vnútroštátnych právnych úprav, dá sa však tvrdiť, že toto partnerstvo tiež zodpovedá právnemu režimu života dvojice, podlieha skutočnému formalizmu a zahŕňa práva a povinnosti partnerov, čo ho nepopierateľne približuje manželskému stavu.

23 Pozri rozsudok z 1. marca 2011, Association belge des Consommateurs Test-Achats a i. (C-236/09, EU:C:2011:100, bod 29).

24 Pozri rozsudky z 21. októbra 2009, Ramaekers-Jørgensen/Komisia (F-74/08, EU:F:2009:142, bod 53), a z 1. júla 2010, Mandt/Parlement (F-45/07, EU:F:2010:72, bod 88).

25 Pozri rozsudok zo 6. mája 2014, Forget/Komisia (F-153/12, EU:F:2014:61, bod 29).

26 Pozri v tomto zmysle rozsudok z 5. októbra 2009, Komisia/Roodhuijzen (T-58/08 P, EU:T:2009:385, bod 75).

94. Naopak, faktický zväzok alebo voľný zväzok, akým je spolužitie druha a družky,[27] sa zo svojej podstaty vymyká akémukoľvek záväznému právnemu rámcu pre tých, ktorí si vybrali túto formu civilného zväzku, a teda z neho pre vzťahy druha a družky nevyplývajú právne a majetkové dôsledky. Určenie ich povahy, ktorá by prípadne mohla byť prejavom faktickej solidarity medzi druhom a družkou, závisí len od vôle a voľby členov zväzku a nepodlieha nijakému formalizmu.

95. Žalobca sa odvoláva na právnu náuku a rozhodnutia belgických súdov, ktorými bola uznaná existencia prirodzených záväzkov medzi druhom a družkou, ktoré sa môžu stať civilnými záväzkami. Okrem toho, že pri posudzovaní porovnateľnosti situácií dotknutých osôb musí súd Únie vziať do úvahy koncepcie prevládajúce v celej Únii, a nielen v jednom členskom štáte,[28] príklad judikatúry uvedený žalobcom svedčí o tom, že zmena prirodzenej povinnosti, ktorá zaväzuje len svedomie, na civilnú povinnosť, ktorá zaväzuje z právneho hľadiska, závisí len od jednostranného záväzku vôle jedného z druhov.

96. Za relevantný nepovažujem ani odkaz na rozsudok z 1. apríla 2008, Maruko (C-267/06, EU:C:2008:179), ktorý sa týka výkladu článkov 1 a 2 smernice 2000/78 z hľadiska nemeckého práva, ktoré priznáva nižší vdovecký/vdovský dôchodok párom, ktoré uzavreli registrované nemanželské partnerstvo, ako zosobášeným párom. Porovnanie sa týkalo na jednej strane situácie dvoch osôb rovnakého pohlavia, ktoré nemajú možnosť uzavrieť manželstvo a žijú v registrovanom nemanželskom partnerstve, a na druhej strane situácie zosobášeného páru, zatiaľ čo v prejednávanej veci sa porovnáva situácia dvoch osôb žijúcich vo voľnom zväzku so situáciou zosobášeného páru alebo páru, ktorý nemá možnosť uzavrieť manželstvo, ale uzavrel oficiálne registrované partnerstvo.

97. Treba poukázať na to, že v bode 75 rozsudku z 15. apríla 2010, Gualtieri/Komisia (C-485/08 P, EU:C:2010:188), Súdny dvor uviedol, že ak aj z hľadiska určitých aspektov faktické zväzky a zákonné zväzky ako manželstvo môžu byť podobné, nemôžu však automaticky viesť k pripodobneniu jedného typu zväzku k druhému typu zväzku.

98. Navyše v rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva z 3. apríla 2012, Van der Heidjen v. Holandsko (CE:ECHR:2012:0403JUD004285705, bod 69), sa uvádza: „Manželstvo dáva osobám, ktoré doň vstúpia, osobitné postavenie. Výkon práva uzavrieť manželstvo je chránený článkom 12 [Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podpísaného v Ríme 4. novembra 1950] a prináša so sebou sociálne, osobné a právne dôsledky (pozri *mutatis mutandis* rozsudky ESĽP z 29. apríla 2008, Burden v. Spojené kráľovstvo, CE:ECHR:2008:0429JUD001337805, bod 63, a z 2. novembra 2010, Şerife Yiğit v. Turecko, CE:ECHR:2010:1102JUD000397605, bod 72). Rovnako právne dôsledky registrovaného partnerstva odlišujú tento druh zväzku od iných foriem spolužitia. Rozhodujúcim prvkom nie je trvanie ani povaha vzájomnej podpory v rámci vzťahu, ale skôr existencia verejného záväzku, ktorý ide ruka v ruke so súborom práv a povinností zmluvnej povahy.“

99. Za týchto okolností sa vzhľadom na účel pozostalostného dôchodku, ktorý som pripomenul a opísal vyššie, domnievam, že situácie, ktoré žalobca porovnáva, nie sú porovnateľné, keďže faktické zväzky a zákonné zväzky, či už ide o manželstvo alebo o registrované nemanželské partnerstvo, majú neprekonateľne rozdielnu právnu povahu. Rozdiel v zaobchádzaní teda nemôže viesť ku konštatovaniu porušenia rovnosti zaobchádzania.

100. Toto konštatovanie však neuzatvára analýzu žalobného dôvodu založeného na námietke nezákonnosti článku 17 prílohy VIII služobného poriadku z hľadiska porušenia zásady rovnosti zaobchádzania.

27 Článok 515-8 francúzskeho občianskeho zákonníka stanovuje, že zväzok druha a družky je faktický zväzok, pre ktorý je typické stabilné a dlhodobé spolužitie dvoch osôb opačného alebo rovnakého pohlavia, ktoré žijú ako pár.

28 Pozri v tomto zmysle rozsudok z 31. mája 2001, D a Švédsko/Rada (C-122/99 P a C-125/99 P, EU:C:2001:304, bod 49).

b) O rozdielnom zaobchádzaní s pármi, ktorých manželstvo trvalo menej ako jeden rok

101. Žalobca v žalobe uviedol výhradu zameranú na podmienku dĺžky trvania osobného vzťahu potrebnej na priznanie pozostalostného dôchodku, pričom tvrdil, že kritérium manželstva alebo nemanželského partnerstva s trvaním viac ako jeden rok je „svojvoľné a neprimerané“.

102. Túto argumentáciu treba zasadiť do skutkových a právnych súvislostí sporu, t. j. že žalobca bol so zosnulou úradníčkou zosobášený viac ako 11 mesiacov a že rozhodnutie Komisie, ktorým mu bola zamietnutá žiadosť o priznanie pozostalostného dôchodku, bolo odôvodnené nedostatočným trvaním manželstva, t. j. menej ako jeden rok, a odmietnutím zohľadniť predchádzajúce obdobie spoločného života ako druh a družka.

103. V prejednávanej veci sa dá vychádzať z toho, že situácia dvojice zosobášenej viac ako jeden rok a situácia dvojice zosobášenej menej ako rok bez ohľadu na to, či manželstvu predchádzal spoločný život druha a družky, je porovnateľná z hľadiska cieľa pozostalostného dôchodku, pričom nie je potrebné, aby boli dotknuté situácie identické. [29]

104. V oboch prípadoch ide o dvojicu, ktorá na seba prevzala verejný záväzok, ktorý v *samotný deň uzavretia manželstva* zakladá pre oboch manželov osobitné práva a povinnosti voči sebe navzájom a voči tretím osobám, ktoré sú základom právnej solidarity, čo znamená dostatočnú podobnosť medzi situáciami z hľadiska predmetnej dávky.

105. Môže byť rozlišovanie medzi týmito dvoma kategóriami osôb, ktoré sa nachádzajú v porovnateľných situáciách, objektívne odôvodnené?

106. V tomto smere treba pripomenúť, že článok 52 ods. 1 Charty pripúšťa obmedzenie výkonu práv a slobôd uznaných Chartou, pokiaľ sú tieto obmedzenia stanovené zákonom, rešpektujú podstatu týchto práv a slobôd a za predpokladu dodržiavania zásady proporcionality sú nevyhnutné a skutočne zodpovedajú cieľom všeobecného záujmu, ktoré sú uznané Úniou, alebo potrebe ochrany práv a slobôd iných.

107. Z tohto článku vyplýva, že aby bolo obmedzenie výkonu práva na rovnosť v súlade s právom Únie, musí v každom prípade spĺňať tri podmienky, [30] t. j. obmedzenie musí byť stanovené zákonom, musí sledovať cieľ všeobecného záujmu a nesmie byť nadmerné v tom zmysle, že musí byť nevyhnutné a primerané sledovanému cieľu, a „podstata“, teda základný obsah dotknutého práva alebo slobody, nesmie byť narušená.

1) Právny základ

108. Obmedzenie musí byť „ustanovené zákonom“. Inými slovami, dotknuté opatrenie musí mať právny základ, [31] čo v tomto prípade nespôsobuje nijaký problém, keďže podmienku priznania nároku na poberanie pozostalostného dôchodku týkajúcu sa najmenej ročného trvania manželstva pozostalého manžela s úradníkom v čase jeho úmrtia upravuje článok 17 prvý odsek prílohy VIII služobného poriadku. Okrem toho toto ustanovenie zodpovedá požiadavkám prístupnosti, jasnosti a predvídateľnosti stanoveným v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva, čím umožňuje dotknutým osobám primerane upraviť svoje správanie. [32]

29 Pozri v tomto zmysle rozsudok z 10. mája 2011, Römer (C-147/08, EU:C:2011:286, bod 42).

30 Pozri rozsudok z 9. novembra 2010, Volker und Markus Schecke a Eifert (C-92/09 a C-93/09, EU:C:2010:662, body 56 až 72.)

31 Pozri v tomto zmysle rozsudky z 1. júla 2010, Knauf Gips/Komisia (C-407/08 P, EU:C:2010:389, bod 91), a zo 17. októbra 2013, Schwarz (C-291/12, EU:C:2013:670, bod 35).

32 Pozri v tomto zmysle rozsudok z 20. mája 2003, Österreichischer Rundfunk a i. (C-465/00, C-138/01 a C-139/01, EU:C:2003:294, bod 77); návrhy, ktoré predniesli generálny advokát Cruz Villalón vo veci Scarlet Extended (C-70/10, EU:C:2011:255, body 93 až 100), a generálny advokát Mengozzi vo veci Schwarz (C-291/12, EU:C:2013:401, bod 43).

2) Cieľ všeobecného záujmu

109. Treba pripomenúť, že ak ide o legislatívny akt Únie, prináleží normotvorcovi Únie preukázať existenciu objektívnych kritérií predložených ako odôvodnenie rozdielneho zaobchádzania a poskytnúť Súdnemu dvoru dôkazy nevyhnutné na preverenie existencie uvedených kritérií.[33]

110. Je potrebné konštatovať, že Služobný poriadok ako taký neobsahuje nijaké spresnenie ani zmienku, pokiaľ ide o cieľ sledovaný článkom 17 svojej prílohy VIII. Článok 1d ods. 6 Služobného poriadku všeobecne stanovuje, že „pri rešpektovaní zásady nediskriminácie a zásady proporcionality každé obmedzenie ich uplatňovania musí byť zdôvodnené objektívnymi a dostatočnými dôvodmi a musí byť zamerané na legitímne ciele všeobecného záujmu v rámci personálnej politiky“.[34]

111. Táto skutočnosť však nevylučuje, že taký cieľ môže vyplývať zo všeobecného kontextu predmetného opatrenia na účely uskutočnenia súdneho preskúmania, pokiaľ ide o jeho legitímnosť, ako aj o primeranosť a nevyhnutnosť prostriedkov použitých na dosiahnutie tohto cieľa.[35]

112. Komisia a Rada vo svojich písomných vyjadreniach a na pojednávaní v tomto smere poukázali na potrebu zabrániť podvodom v podobe účelových manželstiev, a tým zachovať rovnováhu dôchodkového systému, predchádzať nadmerným administratívnym nákladom pri vybavovaní spisov, ktoré sú v rozpore so zásadou dobrej správy vecí verejných, najmä čo sa týka posudzovania skutkových dôkazov, a tým zaručiť rovnaké zaobchádzanie s úradníkmi.

113. Jednotlivé tieto ciele sa dajú považovať za ciele všeobecného záujmu, t. j. legitímne ciele uznané Úniou, a teda musia podliehať skúmaniu proporcionality zo strany Súdneho dvora, ktoré upravuje článok 52 Charty.

3) Skúmanie proporcionality

114. Zásada proporcionality patrí podľa ustálenej judikatúry medzi všeobecné zásady práva Únie. Vyžaduje si, aby boli opatrenia spôsobilé na dosiahnutie legitímnych cieľov sledovaných dotknutou právnou úpravou a nešli nad rámec toho, čo je potrebné na dosiahnutie týchto cieľov,[36] pričom pokiaľ sa ponúka výber medzi viacerými primeranými opatreniami, je potrebné sa prikloniť k najmenej obmedzujúcemu opatreniu a spôsobené zásahy nesmú byť neprimerané v pomere k sledovaným cieľom.[37]

33 Pozri rozsudky zo 16. decembra 2008, Arcelor Atlantique a Lorraine a i. (C-127/07, EU:C:2008:728, bod 47), a zo 17. októbra 2013, Schaible (C-101/12, EU:C:2013:661, bod 78).

34 Môžem citovať odôvodnenie 31 nariadenia č. 723/2004, ktorého prinajmenšom vyhýbavé znenie je takéto: „Podmienky, z ktorých vychádzajú existujúce ustanovenia o invalidných dôchodkoch a pozostalostných dôchodkoch, sa od svojho prvého schválenia zmenili a mali by sa preto aktualizovať a zjednodušiť.“ V nadväznosti na toto odôvodnenie chcem poukázať na to, že odôvodnenie 7 stanovuje, že „je potrebné zachovať súlad so zásadou nediskriminácie, zakotveným v Zmluve o ES, a preto je nevyhnutné ďalej rozvíjať personálnu politiku, zabezpečujúcu rovnaké príležitosti pre všetkých, bez ohľadu na pohlavie, fyzické schopnosti, vek, príslušnosť k rase alebo etniku, sexuálnu orientáciu a manželský stav“, pričom tieto úvahy spresňuje odôvodnenie 8, podľa ktorého „zamestnancom v inom ako manželskom vzťahu, uznanom členským štátom ako stabilné partnerstvo, ktorí nemajú zo zákona prístup k manželstvu, musí byť poskytnutý rovnaký rozsah výhod, ako manželským párom“.

35 Pokiaľ ide o zásadu zákazu diskriminácie na základe veku, pozri v tomto zmysle rozsudky zo 16. októbra 2007, Palacios de la Villa (C-411/05, EU:C:2007:604, body 56 a 57); z 12. januára 2010, Petersen (C-341/08, EU:C:2010:4, bod 49), a zo 6. novembra 2012, Komisia/Maďarsko (C-286/12, EU:C:2012:687, bod 58).

36 Pozri rozsudky z 18. novembra 1987, Maizena a i. (137/85, EU:C:1987:493, bod 15); z 12. novembra 1996, Spojené kráľovstvo/Rada (C-84/94, EU:C:1996:431, bod 57); z 10. decembra 2002, British American Tobacco (Investments) a Imperial Tobacco (C-491/01, EU:C:2002:741, bod 122); z 8. apríla 2014, Digital Rights Ireland a i. (C-293/12 a C-594/12, EU:C:2014:238, bod 46), ako aj zo 16. júna 2015, Gauweiler a i. (C-62/14, EU:C:2015:400, bod 67).

37 Pozri rozsudky z 11. júla 1989, Schräder HS Kraftfutter (265/87, EU:C:1989:303, bod 21); z 12. júla 2001, Jippes a i. (C-189/01, EU:C:2001:420, bod 81), ako aj z 9. marca 2010, ERG a i. (C-379/08 a C-380/08, EU:C:2010:127, bod 86); pozri tiež v tomto zmysle rozsudok zo 16. júna 2015, Gauweiler a i. (C-62/14, EU:C:2015:400, bod 91).

i) Primeranosť

115. Je potrebné overiť, či je sporné ustanovenie spôsobilé prispieť k dosiahnutiu vyššie uvedených cieľov všeobecného záujmu.

116. Komisia a Rada uvádzajú, že v rámci tohto skúmania treba zohľadniť skutočnosť, že pri úprave systému sociálnej ochrany úradníkov Únie má normotvorca širokú mieru voľnej úvahy.[38] Uznanie takej právomoci znamená potrebu preskúmať, či prostriedok zvolený na dosiahnutie sledovaného cieľa nie je zjavne neprimeraný alebo nedôvodný.[39]

117. Súdny dvor však konštatoval, že táto miera voľnej úvahy nesmie spôsobovať to, že realizácia zásady zákazu diskriminácie bude zbavená svojej podstaty,[40] čo nevyhnutne platí pre zásadu rovnosti zaobchádzania. Ďalej uviedol, že právna úprava je spôsobilá zaručiť dosiahnutie uvedeného cieľa len vtedy, ak skutočne zodpovedá úsiliu dosiahnuť ho koherentne a systematicky.[41]

118. V tomto smere môžu v prejednávanej veci existovať pochybnosti, ak vezmeme do úvahy situáciu nečakaného úmrtia, najmä v dôsledku nehody, jedného z manželov zosobášených 11 mesiacov a 29 dní, pričom pozostalému manželovi by bol odopretý nárok na poberanie pozostalostného dôchodku, zatiaľ čo na druhej strane by nárok na tento dôchodok mal partner, ktorý uzavrel manželstvo s vážne chorým úradníkom, ktorý nakoniec zomrel dvanásť mesiacov po uzavretí civilného zväzku.

119. Toto porovnanie situácií ukazuje slabú stránku ustanovenia založeného výlučne na časovom kritériu s presne stanoveným hraničným dátumom, ktorý sa uplatňuje slepo a automaticky.

120. Okrem toho môžu vzniknúť pochybnosti aj z hľadiska konkrétnej analýzy uvádzaných cieľov rozdielneho zaobchádzania, najmä prvého z nich, ktorý sa týka boja proti podvodom, pričom ďalšie tri sú s ním úzko spojené alebo z neho dokonca vyplývajú.

121. V tomto smere je potrebné ohraničiť pojem podvod uvádzaný Komisiou a Radou, ktoré používajú výraz „dohody o budúcom dedičstve“, ktorý sa a *priori* týka len pravidiel dedenia, alebo relevantnejší pojem „účelové manželstvo“. Ide o to, že trvaním manželstva sa má predísť riziku, že manželstvo bude uzavreté skôr s cieľom získať nárok na finančné dávky než s cieľom naplniť „plán spoločného života“.

122. V súvislosti s konkrétnou situáciou, ktorú má na mysli Komisia a Rada, vznikajú otázky. Výraz „účelové manželstvo“ odkazuje na pojem „manželstvo na papieri“, ktorý sa pravidelne používa na označenie fiktívneho zväzku motivovaného len tým, že jeden z manželov má možnosť získať týmto spôsobom štátnu príslušnosť druhého manžela, po ktorej túži. Toto jednorazové združenie záujmov dvoch jednotlivcov bez skutočnej citovej väzby sa nedá použiť na prejednávaný prípad.

123. Jedinou situáciou, ktorú si prakticky možno predstaviť, je situácia páru, ktorý uzavrel alebo neuzavrel manželskú zmluvu, pričom sa rozhodol uzavrieť manželstvo po výraznom zhoršení zdravotného stavu partnera úradníka.

38 Pozri rozsudok z 29. novembra 2006, Campoli/Komisia (T-135/05, EU:T:2006:366, bod 72). Súdny dvor okrem toho pri výklade článku 6 ods. 1 smernice 2000/78 v rámci prejudiciálnych konaní uviedol, že členské štáty majú širokú mieru voľnej úvahy pri výbere prostriedkov spôsobilých dosiahnuť ciele ich sociálnej politiky.

39 Pozri rozsudky z 26. septembra 2013, Dansk Jurist- og Økonomforbund (C-546/11, EU:C:2013:603, bod 58), a z 15. apríla 2010, Gualtieri/Komisia (C-485/08 P, EU:C:2010:188, bod 72). Je pravda, že ESĽP v podobnom skutkovom rámci v súvislosti s diskrimináciou týkajúcou sa vyplácania sociálnej dávky v rozsudku z 11. júna 2002, Willis v. Spojené kráľovstvo (CE:ECHR:2002:0611JUD003604297), poukázal na to, že zmluvné štáty majú určitú mieru voľnej úvahy pri určovaní, či a do akej miery rozdiely medzi situáciami, ktoré sú z iných pohľadov obdobné, odôvodňujú rozdielne zaobchádzanie. ESĽP však v predmetnej veci dôkladne preskúmal, či rozdielu v zaobchádzaní nechýba „objektívne a rozumné odôvodnenie“, t. j. či sleduje „legitímny cieľ“ alebo či existuje „rozumný a primeraný vzťah medzi použitými prostriedkami a sledovaným cieľom“.

40 Pozri rozsudok z 5. marca 2009, Age Concern England (C-388/07, EU:C:2009:128, bod 51).

41 Pokiaľ ide o požiadavku koherencie, pozri okrem toho zásadné rozsudky z 10. marca 2009, Hartlauer (C-169/07, EU:C:2009:141, bod 55), a z 23. decembra 2015, Hiebler (C-293/14, EU:C:2015:843, bod 65). Pokiaľ ide osobitne o smernicu 2000/78, pozri rozsudky z 12. januára 2010, Petersen (C-341/08, EU:C:2010:4, bod 53), a z 26. septembra 2013, HK Danmark (C-476/11, EU:C:2013:590, bod 67).

124. Myšlienku, že taký zväzok sa dá označiť za účelové manželstvo, považujem za veľmi diskutabilnú a do istej miery nemiestnu, akoby popierala samotnú podstatu manželstva. V tomto prípade ide skutočne o dve osoby, ktoré už žijú ako pár a rozhodnú sa posilniť svoj záväzok vstupom do manželského stavu, čím len reagujú na to, že ich k tomu silno nabádajú ustanovenia služobného poriadku, ktoré zjavne uprednostňujú manželský stav. Za týchto okolností je obava, že manželstvo nie je naozaj motivované „plánom spoločného života“, bezpredmetná, keďže spoločný život predchádzal civilnému zväzku.

125. Voľba manželského stavu má nevyhnutne a za každých okolností majetkový rozmer a súvisí s úsilím o právnu istotu a maximálnu ochranu partnera v priebehu zväzku a po jeho ukončení. Skutočnosť, že táto voľba môže nastať na základe znepokojivej informácie o zdravotnom stave partnera, nepredstavuje podvod, ale potvrdzuje silu zväzku spájajúceho dve osoby, ktoré na seba prevezmú záväzok, pri ktorom vopred nikdy nemôže byť s určitosťou známy dátum ukončenia bez ohľadu na to, nakoľko vážna je choroba, ktorou je postihnutý partner, ktorý sa stáva manželom. Podľa môjho názoru v tom nie je nijaké zneužitie manželstva, ako tvrdí Komisia a Rada.

126. Okrem toho „oneskorený účinok“, ktorý v istom zmysle predstavuje požiadavka, že manželstvo musí trvať jeden rok, aby vznikol nárok na poberanie pozostalostného dôchodku, je absolútne nezlučiteľný s právnou povahou manželstva, ktoré vyvoláva účinky v samotnom okamihu prijatia záväzku. Komisia a Rada vehementne zdôrazňovali, že rozdielne zaobchádzanie so zosobášenými osobami a s pármi žijúcimi ako druh a družka, ktoré stanovuje služobný poriadok, vychádza z „rozdielnej rodinnej situácie vyplývajúcej z úmyselnej voľby dotknutých osôb“, keďže z hľadiska cieľa pozostalostného dôchodku sa manželský stav s právnymi a finančnými záväzkami manželov nevyhnutne líši od jednoduchého voľného zväzku.

127. Treba konštatovať, že žalobca a pani N si 9. mája 2014 zvolili manželský stav, ktorý okamžite vytvoril právny rámec, ktorý tieto inštitúcie uvádzajú ako prvok objektívneho rozdielneho zaobchádzania. Keby v takejto veci nešlo o bolestnú ľudskú realitu, ktorú pálčivo ukazuje situácia žalobcu, bolo by lákavé poukázať na iróniu situácie, v ktorej sa Komisia a Rada ukrývajú za pojem „účelové manželstvo“, aby zamietli žiadosť o priznanie pozostalostného dôchodku, keď najprv žalobcovi vytkli, že si nezvolil manželský stav, v rámci kritéria porovnateľnosti z hľadiska cieľa tohto dôchodku.

128. Za týchto okolností považujem predmetné opatrenie za zjavne neprimerané na účely dosiahnutia cieľa založeného na boji proti podvodom, pričom rovnaký záver je nevyhnutný v súvislosti s ďalšími dôvodmi, ktoré sú len dôsledkami prvého dôvodu.

129. Pokiaľ dôvod legitímnosti založený na zachovaní finančnej rovnováhy dôchodkového systému môže byť predmetom osobitného posúdenia, treba konštatovať, že Komisia ani Rada nijako nepreukázali a dokonca ani nevysvetlili riziko narušenia tejto rovnováhy bez dotknutého rozdielneho zaobchádzania. Navyše z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že čisto finančné úvahy rozpočtového charakteru nemôžu samy osebe predstavovať legitímny cieľ spôsobilý odôvodniť výnimku zo všeobecnej zásady rovnosti zaobchádzania a zákazu diskriminácie. [42]

42 Pozri rozsudky z 19. júna 2014, Specht a i. (C-501/12 až C-506/12, C-540/12 a C-41/12, EU:C:2014:2005, bod 77), a z 11. novembra 2014, Schmitzer (C-530/13, EU:C:2014:2359, bod 41); pokiaľ ide o rovnaké zaobchádzanie s mužmi a ženami, pozri v tomto zmysle rozsudky zo 17. júna 1998, Hill a Stapleton (C-243/95, EU:C:1998:298, bod 40); zo 6. apríla 2000, Jørgensen (C-226/98, EU:C:2000:191, bod 39); z 23. októbra 2003, Schönheit a Becker (C-4/02 a C-5/02, EU:C:2003:583, bod 85), a z 21. júla 2011, Fuchs a Köhler (C-159/10 a C-160/10, EU:C:2011:508, bod 74).

ii) Nevyhnutnosť

130. Pokiaľ by Súdny dvor považoval podmienku jednoročného trvania manželstva za zjavne primeranú, bolo by potrebné odpovedať na otázku, či je také ustanovenie, aké je predmetom prejednávanej veci, nevyhnutné na dosiahnutie sledovaných cieľov. Opatrenie je nevyhnutné, keď sledovaný legitímny cieľ nemožno dosiahnuť menej obmedzujúcim opatrením, ktoré je však rovnako primerané.[43] V prejednávanej veci je potrebné preskúmať, či neexistujú menej radikálne riešenia zamerané na zabránenie riziku podvodov, v dôsledku čoho sa zachová finančná rovnováha dôchodkového systému, zabráni sa nadmerným administratívnym nákladom pri vybavovaní spisov, ktoré sú v rozpore so zásadou dobrej správy vecí verejných, a tým sa zaručí rovnaké zaobchádzanie s úradníkmi.

131. Rád by som spresnil, že v tomto prípade je prijaté riešenie prinajmenšom radikálne, lebo každé úmrtie úradníka, ku ktorému dôjde počas dvanástich mesiacov po uzavretí manželstva, bude pripodobnené k nevyvrátiteľnej domnienke podvodu a pozostalý manžel nebude mať nárok na pozostalostný dôchodok.

132. Najmenej obmedzujúcim riešením pre dotknuté osoby by bolo, keby mali možnosť preukázať, že nešlo o účelové manželstvo, predložením dokumentov svedčiacich o skutočnom predchádzajúcom spoločnom živote, ktorého dĺžka by im umožnila dosiahnuť osudnú hranicu dvanásť mesiacov. Treba poukázať na to, že také riešenie by nijako nebolo v rozpore s prístupom prijatým pri určovaní porovnateľnosti porovnávaných situácií, zákonných zväzkov na jednej strane a faktických zväzkov na druhej strane, keďže nespochybňuje väzbu medzi manželstvom a pozostalostným dôchodkom.

133. Tento menej obmedzujúci prístup by nebol neprimeraný.

134. Pokiaľ ide o cieľ zameraný na predchádzanie nadmerným administratívnym nákladom, treba poukázať na to, že toto tvrdenie Komisie a Rady nie je nijako podopreté relevantnými číselnými údajmi. Rada vo svojom vyjadrení vedľajšieho účastníka konania poukazuje na európsku verejnú službu, ktorá má viac ako 58 000 úradníkov a ostatných zamestnancov a viac ako 20 000 poberateľov dávok z dôchodkového systému. Tieto údaje sú zjavne nedostatočné z hľadiska otázky, o ktorú ide v prejednávanej veci a ktorá sa týka len manželstiev trvajúcich menej ako jeden rok, o ktorých sa možno dôvodne domnievať, že predstavujú len malý počet spisov, ktoré treba vybaviť, pričom pokiaľ viem, ide o prvé konanie, ktoré sa týka tejto špecifickej problematiky.

135. Okrem toho nejde o to, že administratíva by mala uskutočniť prieskum o situácii dotknutého páru s posudzovaním právnych otázok, ktoré sa týkajú osobného stavu dotknutých osôb, ale musela by overiť len dĺžku trvania spoločného života predchádzajúceho manželstvu, ktorá sa dá ľahko preukázať v prípade registrovaného nemanželského partnerstva a nespôsobuje ťažkosti ani v prípade spolužitia druha a družky, ako ukazuje prejednávaná vec. Toto čisto vecné posudzovanie nemôže mať za následok nerovnaké zaobchádzanie s úradníkmi.

136. Ďalej treba poukázať na to, že normotvorca pri tvorbe služobného poriadku síce zjavne postupoval formou kategorizácie, nevylúčil však konkrétne individuálne posudzovanie, o čom svedčí článok 1 ods. 1 písm. d) prílohy VII služobného poriadku, ktorý stanovuje, že úradník nespĺňajúci podmienky na poskytnutie príspevku na domácnosť môže tento príspevok poberať na základe „osobitného odôvodneného rozhodnutia menovacieho orgánu, vychádzajúceho z podporných dokumentov“, ak napriek tomu v skutočnosti preberá zodpovednosť za rodinu.

43 Pozri v tomto zmysle rozsudok z 26. septembra 2013, Dansk Jurist- og Økonomforbund (C-546/11, EU:C:2013:603, bod 69).

137. Nakoniec z hľadiska vyššie uvedeného odhadu viac než primeraného množstva spisov týkajúcich sa manželstiev trvajúcich menej ako jeden rok sa nedomnievam, že navrhnuté menej obmedzujúce riešenie by mohlo spochybniť finančnú rovnováhu dôchodkového systému, v súvislosti s ktorou Komisia a Rada neuviedli nijakú presnú informáciu okrem existencie omnoho vyššieho počtu prispievateľov než príjemcov.

138. Treba pripomenúť, že článok 17 prílohy VIII služobného poriadku upravuje priznanie nároku na poberanie pozostalostného dôchodku pozostalému manželovi úradníka, ktorý zomrel v čase výkonu činnosti. Nie je nedôvodné domnievať sa, že ide väčšinou o také situácie ako v prípade žalobcu, v ktorých k úmrtiu úradníka dôjde po mnohých rokoch výkonu pracovnej činnosti, a teda prispievania do dôchodkového systému, po ktorých nebude nasledovať vyplácanie starobného dôchodku. Ak by bol v takom prípade pozostalému manželovi, ktorý preukáže spoločný život pred uzavretím manželstva v takej dĺžke, ktorá mu umožní dosiahnuť požadovaných dvanásť mesiacov, priznaný pozostalostný dôchodok vo výške 60 % starobného dôchodku, ktorý by poberal jeho manžel úradník, nemohlo by to a *priori* ohroziť finančnú rovnováhu dôchodkového systému.

139. Z predchádzajúcich úvah vyplýva, že požadovaná minimálna dĺžka manželstva v trvaní dvanásť mesiacov predstavuje opatrenie, ktoré aj pri zohľadnení širokej miery voľnej úvahy a praktických požiadaviek na riadenie dôchodkového systému ide nad rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie cieľov všeobecného záujmu, ktoré sledoval normotvorca pri príprave služobného poriadku.

iii) Nadmerný zásah do práv úradníkov

140. V prípade, že by Súdny dvor usúdil, že požadované minimálne trvanie manželstva v dĺžke dvanásť mesiacov predstavuje primerané opatrenie, ktoré je nevyhnutné na dosiahnutie sledovaných cieľov, bolo by ešte potrebné preskúmať jeho proporcionalitu v úzkom zmysle slova. V tomto smere aj keď je opatrenie primerané a nevyhnutné na dosiahnutie legitímne sledovaných cieľov, nesmie spôsobovať nadmerné nevýhody v porovnaní s uvedenými cieľmi. Inými slovami, treba preskúmať, či také ustanovenie, aké je predmetom prejednávanej veci, nemá za následok nadmerné obmedzenie oprávnených očakávaní úradníkov.[44] V konečnom dôsledku ide o spravodlivú rovnováhu medzi protichodnými záujmami úradníkov a ich pozostalých manželov, akým je žalobca, na jednej strane a záujmami Únie v rámci riadenia dôchodkového systému na druhej strane.

141. Iste, je nesporné, že každá ďalšia dávka vyplatená v rámci tohto systému zvyšuje celkovú sumu výdavkov, a tým aj záťaž, ktorú tento systém predstavuje v rozpočte Únie. Toto tvrdenie však treba vážne relativizovať pomocou vyššie uvedených pripomienok v týchto návrhoch týkajúcich sa predmetu článku 17 prílohy VIII služobného poriadku, ktorým je poskytnutie pozostalostného dôchodku pozostalému manželovi úradníka zosnulého v čase výkonu činnosti, v dôsledku čoho nebude poberať starobný dôchodok, na ktorý riadne prispieval.

142. Podmienka jednoročného trvania manželstva má za následok automatické vylúčenie celej skupiny pozostalých manželov z požívania práv upravených ustanoveniami služobného poriadku napriek tomu, že mohli so zosnulým úradníkom žiť niekoľko desaťročí, ako ukazuje príklad žalobcu, čo je synonymom nepriamej, no skutočnej účasti na prispievaní do dôchodkového systému. Taký závažný zásah do záujmov celej skupiny osôb je absolútne neprimeraný vo vzťahu k cieľu sledovanému minimálnou dĺžkou trvania manželstva, ktorý má najmä brániť zneužívaniu sociálnej dávky určitými osobami, čo je zjavne okrajová situácia.

44 Pokiaľ ide o prípady diskriminácie na základe veku v súvislosti so smernicou 2000/78, pozri v tomto zmysle rozsudky zo 16. októbra 2007, Palacios de la Villa (C-411/05, EU:C:2007:604, bod 73), a z 12. októbra 2010, Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600, bod 47); pozri okrem toho rozsudok zo 16. júla 2015, ČEZ Razpredelenie Bălgarija (C-83/14, EU:C:2015:480, bod 123), ako aj návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott v tejto veci (EU:C:2015:170, bod 131) a vo veci Belov (C-394/11, EU:C:2013:48, bod 117), ktoré sa obe týkajú smernice Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod (Ú. v. ES L 180, 2000, s. 22; Mim. vyd. 20/001, s. 23).

143. Ide teda o nadmerný zásah do oprávnených záujmov úradníkov a ich pozostalých manželov, ktorý vedie ku konštatovaniu porušenia zásady rovnosti zaobchádzania zakotvenej v článku 20 Charty.

144. Keďže podľa môjho názoru predmetné obmedzenie nie je nevyhnutné ani primerané sledovaným cieľom, netreba sa zaoberať otázkou, či je narušená „podstata“, teda základný obsah dotknutého práva.

145. Z toho vyplýva, že podmienka týkajúca sa jednoročného trvania manželstva v čase úmrtia úradníka, ktorú článok 17 prvý odsek prílohy VIII služobného poriadku stanovuje pre priznanie nároku na pozostalostný dôchodok, sa v prejednávanej veci neuplatní.

146. Keďže výhrada nezákonnosti článku 17 prvého odseku prílohy VIII služobného poriadku je založená vo vyššie uvedenom zmysle, sporné rozhodnutie treba zrušiť.

147. Ďalej je potrebné pripomenúť, že podľa článku 266 ZFEÚ prináleží inštitúcii, ktorá vydala zrušený akt, aby prijala opatrenia spojené s výkonom rozsudku Súdneho dvora.

3. O návrhu na náhradu škody

148. Z judikatúry vyplýva, že predpokladom vzniku zodpovednosti Únie je splnenie súboru podmienok týkajúcich sa nezákonnosti správania vytýkaného inštitúciám, skutočná existencia tvrdenej škody a existencia príčinnej súvislosti medzi správaním a uplatňovanou škodou, pričom splnenie týchto podmienok musí preukázať žalobca.[45]

149. V prejednávanej veci žalobca požaduje sumu 5000 eur ako náhradu svojej nemajetkovej ujmy spôsobenej nezákonným diskriminačným rozhodnutím, ktorým mu bol odopretý nárok na poberanie pozostalostného dôchodku vo veľmi bolestnom kontexte. Žalobca tak svoj návrh na náhradu škody odôvodňuje tou istou nezákonnosťou ako návrh na zrušenie rozhodnutia.

150. Vzhľadom na konštatovanie dôvodnosti námietky nezákonnosti článku 17 prílohy VIII služobného poriadku v dôsledku porušenia zásady rovnosti zaobchádzania upravenej v článku 20 Charty navrhujem vyhovieť návrhu na náhradu škody a určiť, že zrušenie sporného rozhodnutia predstavuje primeranú náhradu akejkoľvek nemajetkovej ujmy, ktorú mohol žalobca v prejednávanej veci utrpieť.

VI. O trovách

151. Článok 184 ods. 2 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora stanovuje, že ak je odvolanie dôvodné a Súdny dvor sám rozhodne s konečnou platnosťou o veci, rozhodne aj o trovách konania.

152. Podľa článku 138 ods. 1 Rokovacieho poriadku, ktorý sa na odvolacie konanie uplatní na základe článku 184 ods. 1 Rokovacieho poriadku, Súdny dvor uloží účastníkovi konania, ktorý vo veci nemal úspech, povinnosť nahradiť trovy konania, ak to bolo v tomto zmysle navrhnuté.

153. V prejednávanej veci žalobca v dôsledku predloženia veci na vyšší stupeň navrhol, aby Súdny vyhovel jeho návrhom uvedeným v prvostupňovom konaní vrátane zaviazania žalovanej, v tomto prípade Komisie, na náhradu trov konania. Nenavrhol teda zaviazať Radu ani Komisiu na náhradu trov, ktoré mu vznikli v odvolacom konaní.

45 Rozsudky z 1. júna 1994, Komisia/Brazzelli Lualdi a i. (C-136/92 P, EU:C:1994:211, bod 42), a z 12. júla 2011, Komisia/Q (T-80/09 P, EU:T:2011:347, bod 42).

154. Keďže Komisia nemala vo veci úspech, je potrebné rozhodnúť, že znáša vlastné trovy konania v oboch stupňoch a je povinná nahradiť trovy vynaložené žalobcom, ktoré sa v súlade s jeho návrhom týkajú prvostupňového konania, pričom žalobca znáša svoje trovy vynaložené v odvolacom konaní. Rada znáša všetky vlastné trovy konania.

VII. Návrh

155. Vzhľadom na predchádzajúce úvahy navrhujem, aby Súdny dvor:

1. zrušil rozsudok Všeobecného súdu Európskej únie z 3. mája 2018, HK/Komisia, (T-574/16, neuverejnený, EU:T:2018:252);

2. vyhlásil článok 17 prvý odsek prílohy VIII služobného poriadku úradníkov Európskej únie za neplatný v rozsahu, v akom stanovuje, že aby mal pozostalý manžel nárok na pozostalostný dôchodok, manželstvo musí trvať najmenej jeden rok, čo je v rozpore s rovnosťou pred zákonom zakotvenou v článku 20 Charty základných práv Európskej únie;

3. zrušil rozhodnutie Európskej komisie, ktorým bol žalobcovi odopretý nárok na poberanie pozostalostného dôchodku;

4. rozhodol, že Komisia znáša vlastné trovy konania v oboch stupňoch a je povinná nahradiť trovy vynaložené žalobcom v prvostupňovom konaní, pričom žalobca znáša vlastné trovy konania vynaložené v odvolacom konaní a Rada Európskej únie znáša všetky vlastné trovy konania.